

Menaxhimi i katastrofave natyrore

Përputhshmëria me standardet kombëtare

Programi mësimor përfshin kompetenca përkatëse nga fusha e mëposhtme: Matematika dhe Shkencat Natyrore.

Nxënësi/nxënësja di dhe/ose është në gjendje të:

III-A.28	të përdorë njohuritë themelore shkencore për të shpjeguar botën natyrore;
III-A.29	të shqyrtojë dhe të zgjedhë ide, të vëzhgojë, të parashikojë dhe të vendosë supozime (hipoteza), të mbledhë dhe të vlerësojë dëshmi, të kontrollojë parashikimet, të planifikojë, organizojë dhe zbatojë hulumtime, të regjistrojë, përpunojë, analizojë dhe paraqesë rezultatet, të vlerësojë dhe të diskutojë përfundimet;
III-A.33	të hulumtojë dhe të diskutojë për ndikimin e shkencës, teknologjisë dhe veprimtarive njerëzore mbi mjedisin jetësor;
III-A.43	të identifikojë dhe të hulumtojë dukuritë në natyrën e gjallë dhe të pajetë;
III-A.51	të shpjegojë ndërveprimin midis njeriut dhe mjedisit jetësor dhe të identifikojë ndikimet pozitive dhe negative të njeriut mbi mjedisin;
III-A.53	të analizojë marrëdhëniet midis sistemeve ekologjike, sociale dhe ekonomike nga niveli lokal deri në atë global;
III-A.54	të shpjegojë dukuritë fizike dhe të përdorë konceptet shkencore në jetën e përditshme;
III-A.55	të lidhë ligjshmëritë e vërejtura në eksperimente me ato të dukurive reale natyrore, të kuptojë lidhjen shkak-pasojë dhe të kuptojë se shumë dukuri natyrore mund të parashikohen;
III-A.64	të identifikojë karakteristikat gjeografike të shtetit tonë dhe t'i krahasojë ato me shtetet e tjera në rajon, në Evropë dhe në botë.

Nxënësi/nxënësja kupton dhe pranon se:

III-B.5	kurioziteti, sistematiciteti dhe inovativiteti janë kyçe për zhvillimin e të menduarit kërkimor-shkencor.
III-B.8	çdo individ është përgjegjës për ruajtjen e mjedisit natyror në mjedisin e afërt dhe më gjerë dhe duhet të zhvillojë vetëdije ekologjike dhe të veprojë në drejtim të mbrojtjes dhe qëndrueshmërisë së mjedisit jetësor.

Plani mësimor përfshin kompetenca relevante edhe nga këto fusha të Standardeve Kombëtare:

- **Shkrim-leximi gjuhësor,**
- **Shkrim-leximi digjital,**
- **Zhvillimi personal dhe shoqëror,**
- **Shoqëria dhe kultura demokratike dhe**
- **Teknika, teknologjia dhe sipërmarrja.**

Nxënësi/nxënësja di dhe/ose është i/e aftë:

I-A.3	të zhvillojë dialog kritik dhe konstruktiv, duke shprehur qëndrimet e veta me argumente.
IV-A.2	të vlerësojë kur dhe në ç'mënyrë është e nevojshme dhe efektive përdorimi i TIK-ut për zgjidhjen e një detyre/problemi.
IV-A.5	të përcaktojë se çfarë informacioni i nevojitet, të gjejë, zgjedhë dhe marrë të dhëna, informacione dhe përmbajtje digjitale.
IV-A.8	të përdorë në mënyrë të sigurt dhe të përgjegjshme përmbajtjet digjitale, rrjetet sociale dhe platformat në cloud.
IV-A.12	të hulumtojë mundësi për përdorim të modeleve dhe simulimeve të ndryshme, të kombinojë përfaqësime statike dhe dinamike, zë, tekst dhe imazhe për të modifikuar ose krijuar produkte të thjeshta multimediale kreative me një qëllim të caktuar dhe për një audiencë të caktuar.
V-A.4	të bëjë vlerësim të aftësive dhe arritjeve të veta (duke përfshirë pikat e forta dhe të dobëta) dhe mbi këtë bazë të përcaktojë përparësitë për zhvillim dhe përparim.
V-A.6	të vendosë qëllime për mësim dhe zhvillim personal dhe të punojë për të kapërcyer sfidat që paraqiten në rrugën drejt realizimit të tyre.
V-A.7	të përdorë përvojat e veta për të lehtësuar të mësuarit dhe për të përshtatur sjelljen e vet në të ardhmen.
V-A.8	të organizojë kohën e vet në mënyrë që të arrijë në mënyrë efektive dhe efikase qëllimet e vendosura dhe të përmbushë nevojat personale.
V-A.11	të veprojë në mënyrë të pavarur, me vetëdije të plotë se nga kush, kur dhe si mund të kërkojë ndihmë.
V-A.12	të përballë me sukses me presionet shoqërore.
V-A.15	të bashkëpunojë me të tjerët për realizimin e qëllimeve të përbashkëta, duke ndarë pikëpamjet dhe nevojat e veta me të tjerët dhe duke marrë parasysh pikëpamjet dhe nevojat e të tjerëve.
V-A.18	të bëjë kërkime, duke formuluar pyetje relevante, për të zbuluar problemet, për të analizuar dhe vlerësuar informacionet dhe propozimet dhe për të verifikuar supozimet.
VI-A.3	të formulojë dhe argumentojë pikëpamjet e veta, të dëgjojë dhe analizojë pikëpamjet e të tjerëve dhe të sillet me respekt ndaj tyre, edhe kur nuk pajtohet.
VI-A.10	të mbrojë veten dhe të tjerët në situata krize dhe në fatkeqësi natyrore.
VI-A.15	të identifikojë situata në të cilat qytetarët mund të ndikojnë në jetën e komunitetit dhe të angazhohet për përmirësimin e kushteve.
VII-A.1	të lidhë njohuritë nga shkencat me zbatimin e tyre në teknikë dhe teknologji dhe në jetën e përditshme.
VII-A.9	të marrë pjesë aktive në punën në grup sipas rregullave të pranura paraprakisht dhe me respektim të rolit dhe kontributit të të gjithë anëtarëve të grupit.

Nxënësi/nxënësja kupton dhe pranon se:

IV-B.1	Shkrim-leximi digjital është i domosdoshëm për jetën e përditshme – e lehtëson të nxënit, jetën dhe punën, ndihmon në zgjerimin e komunikimit, krijimtarisë dhe inovacionit dhe ofron mundësi të ndryshme për argëtim.
--------	---

V-B.3	Arritjet dhe mirëqenia personale varen kryesisht nga përpjekja që vetë individi e investon dhe nga rezultatet që vetë i arrin.
V-B.7	Nisma, këmbëngulja, qëndrueshmëria dhe përgjegjësia janë të rëndësishme për realizimin e detyrave, arritjen e qëllimeve dhe tejkalimin e sfidave në situatat e përditshme.
V-B.8	Ndërveprimi me të tjerët është i dyanshëm – ashtu siç ka të drejtë të kërkojë nga të tjerët që t'i plotësohen interesat dhe nevojat personale, ka edhe përgjegjësi që t'u japë hapësirë të tjerëve për të përmbushur interesat dhe nevojat e tyre.
V-B.9	Kërkimi i reagimit dhe pranimi i kritikës konstruktive çon në përparim personal në planin individual dhe shoqëror.
V-B.10	Të nxënit është një proces i vazhdueshëm që nuk përfundon në shkollë dhe nuk është i kufizuar vetëm në arsimin formal.
VI-B.7	Çdo qytetar ka detyrimin të sillet me përgjegjësi ndaj bashkëqytetarëve, komunitetit dhe shoqërisë në tërësi, duke pasur parasysh gjithmonë pasojat e veprimeve të veta ndaj të tjerëve dhe ndaj mjedisit.
VI-B.8	Çdo qytetar ka detyrimin të respektojë ligjet, rregullat dhe aktet që rregullojnë sjelljen e njerëzve dhe funksionimin e institucioneve.
VI-B.9	Çdo qytetar duhet të marrë përgjegjësi për ndryshimet në natyrë të shkaktuara nga aktivitetet njerëzore.
VII-B.5	Burimet nuk janë të pakufizuara dhe duhet të përdoren në mënyrë të përgjegjshme.

REZULTATET NGA MËSIMI

Tema 1: TËRMETET

Njohuri/aftësi:

- Ka njohuri për mënyrën se si ndodhin tërmetet.
- Bën dallimin midis **hipoqendrës** dhe **epiqendrës** së tërmetit.
- Di cilat janë vendet e sigurta dhe cilat janë të pasigurta gjatë një tërmeti në shkollë, në shtëpi dhe në ambiente të hapura.
- I di pasojat e mundshme nga ndodhja e një tërmeti.
- Di si të mbrohet në një situatë të tërmetit.

Qëndrime/vlera:

- E kupton se reagimi i duhur në një situatë tërmeti është i rëndësishëm për të mbrojtur veten nga pasojat.

- E pranon se pasojat nga tërmetet mund të parandalohen.

Përmbajtje (dhe nocione) dhe numri i orëve	Shembuj të aktiviteteve
• Si ndodhin tërmetet (tërmet, dridhje, pllaka tektonike, hipoqendër, epiqendër) 2 orë	• Nxënësit ndahen në grupe prej tre vetash, ku dy prej tyre formojnë një “shtëpi” duke u kapur për duar (duart i mbajnë lart për të formuar “çatinë”), dhe i treti qëndron në mes (si banor brenda “shtëpisë”). Kur mësuesi thotë TËRMET, të gjithë nxënësit duhet të shpërbëjnë treshet dhe të formojnë të reja me nxënës të tjerë. Kur mësuesi thotë DRIDHJE, të gjithë “banorët” qëndrojnë në vend, ndërsa “shtëpitë” shpërbëhen dhe kërkojnë banorë të rinj që janë në vend. Pasi loja fillon, nxënësi që mbetet vetëm është ai që duhet të thotë “tërmet” ose “dridhje” në raundin tjetër. Mësuesi përfshihet në lojë nëse është e nevojshme për të bërë numrin e pjesëmarrësve të plotë (pra gjithmonë treshë + 1 nxënës). • Nxënësit, të ndarë në grupe, qëndrojnë rreth një banke mbi të cilën vendosin objekte të ndryshme në pozicione të ndryshme. Dy ose më shumë nxënës e tundin bankën fillimisht ngadalë, pastaj më fort. Diskutohet me nxënësit: ○ Çfarë ndodh me objektet kur banka dridhet pak? ○ Çfarë ndodh kur dridhja bëhet më e fortë? ○ Cilat objekte bien më lehtë? ○ A ka rëndësi si janë vendosur objektet? • Mësimdhënësi u tregon nxënësve një video edukative të shkurtër nga interneti (shembull: Dr. Binocs nga YouTube, me përkthim në gjuhën e mësimin) për mënyrën si ndodhin tërmetet. Më pas nxënësit tregojnë me fjalët e veta çfarë kanë kuptuar nga videoja, ndërsa mësimdhënësi kujdeset që të përfshihen të gjitha pikat e rëndësishme, duke bërë pyetje ndihmëse sipas nevojës.
• Pasojat nga tërmetet (rrënoja, sjellje paniku, zënia nën rrënoja) 3 orë	Nxënësit ndahen në grupe të vogla. Gjysma e grupeve diskutojnë mes tyre për pasojat që vuajnë njerëzit dhe gjallesat gjatë tërmeteve (si në raste tërmetesh të lehta, ashtu edhe të rënda). Gjysma tjetër diskuton për ndikimin ndaj objekteve (natyra jo e gjallë) dhe pse ndodhin këto dëme. Të gjitha përfundimet i shkruajnë në letër dhe një përfaqësues nga secili grup i prezanton para klasës. Nxënësit ndahen në disa grupe. Secili grup merr një temë për të përgatitur prezantime me fotografi dhe tekst, si p.sh.: a) Dhjetë tërmetet më të mëdha në botë, b) Tërmeti në Shkup i vitit 1963, c) Dhjetë tërmetet me numrin më të madh të viktimave, d) Tërmete në... (vijon)

	viti aktual; d) Tre rrëfime të jashtëzakonshme për mbijetesë gjatë tërmeteve. Nxënësit i prezantojnë punimet e tyre. •
Si të mbrohem gjatë tërmeteve (veprime të përshtatshme dhe të papërshtatshme, vende të sigurta dhe të pasigurta) 3 orë	Nxënësit, të ndarë në grupe të vogla (me 3–4 pjesëmarrës), duhet t'i përgjigjen një pyetësi të përbërë nga pyetje lidhur me tërmetet. Më pas, mësuesja kërkon që secili grup të lexojë nga një pohim dhe të tregojë përgjigjen që ka dhënë. Pas çdo pohimi, mësuesja konstaton nëse përgjigjja është e saktë dhe shkurtimisht shpjegon përgjigjen e duhur. Të gjithë nxënësit (përveç katër prej tyre) shpërndahen në vende të ndryshme të klasës. Katër prej tyre formojnë dy tavolina/banka (dy nga dy nxënës përballë që kapen për duar në lartësinë e ijeve), disa formojnë mure (3–4 nxënës qëndrojnë në rresht), dollapë (4 nxënës të grumbulluar në dy kolona) dhe/ose dritare (dy nxënës kapen për duar duke krijuar një hapësirë të gjerë). Katër nxënësit e mbetur ecin ngadalë pranë “dollapëve”, “mureve” dhe “dritareve”. Sipas udhëzimit të dhënë më parë, kur mësuesja thërret TËRMET, të gjithë “dollapët”, “muret” dhe “dritaret” rrëzohen (bien në dysHEME), ndërsa katër nxënësit që janë në lëvizje ecin ngadalë (sikur toka po u dridhet nën këmbë) drejt “bankave” me qëllim që të futen nën to. Gjatë rrëzimit, “dollapët”, “muret” dhe “dritaret” përpiqen të bien mbi nxënësit që po lëvizin drejt “bankave” dhe t'i mbulojnë (tërësisht ose pjesërisht). Në fund, mësuesja konstaton sa prej tyre janë shpëtuar dhe sa kanë pësuar. Aktiviteti mund të përsëritet disa herë, çdo herë me nxënës të tjerë në rolet përkatëse, përderisa nxënësit kanë interes. Të gjithë nxënësit marrin stikera të vegjël me ngjyrë të kuqe dhe të gjelbër. Çdo nxënës shkruan emrin e vet në ta, dhe më pas i ngjit në një pjesë të klasës – stikerat e gjelbër ngjiten në vende që do të ishin të sigurta në rast tërmeti, ndërsa të kuqtë në vende që do të ishin të pasigurta. Nxënësit ndahen në disa grupe të vogla. Çdo grup përgatit një plan evakuimi (dalje nga klasa në rast tërmeti). Plani përfshin të gjitha hapat dhe vendet ku duhet të shkohet apo të kthehet për të dalë jashtë ndërtesës së shkollës. Çdo grup paraqet hapat e tij. Më pas, nxënësit në fletë formati A5 me shkronja të mëdha shkruajnë fjalën DALJE dhe vizatojnë shigjeta. Në fund, secili grup ngjit me letër ngjitëse fletët me mbishkrimin DALJE dhe me shigjetat në vendet përkatëse.

Tema 2: ZJARRET

Njohuri / Aftësi:

- Bën dallimin mes mënyrave të drejta dhe të gabuara të reagimit në rast zjarri.
- Mund të rendisë pasojat e mundshme që shkakton zjarri te njerëzit.
- Di të mbrohet në raste aksidentesh me zjarr / shpërthim zjarri.
- Di të veprojë në mënyrë të saktë në një situatë me zjarr.
- Di ku të drejtohet / kërkojë ndihmë në rast zjarri.
- Di cilat janë shkaktarët e zjarreve.
- Ka njohuri se ku ndodhin zakonisht zjarret.

Qëndrime / Vlera:

- Mendon se duhet të jemi të kujdesshëm kur ndezim zjarr në natyrë.
- Pranon se është e mundur të shpëtosh nëse gjendesh në një situatë zjarri.
- Ka qëndrim negativ ndaj djegies së mbeturinave si mënyrë për t'u hequr prej tyre.
- Dënon zjarrvënësen e qëllimshme në natyrë.
- E kupton se duhet të jemi të kujdesshëm kur përdorim objekte që mund të shkaktojnë zjarr.

Përmbajtje (dhe nocione) dhe numri i orëve – Shembuj të aktiviteteve

Shembuj aktiviteteve:

**Si dhe ku ndodhin
zjarret – burimet e
zjarrit**
(zjarr, zjarr në pyll,
zjarrvënie
qëllimshme, presion
shoqëror)
3 orë

Nxënësit ndahen në disa grupe dhe secili grup merr një set kartelash me imazhe të objekteve të ndryshme nga shtëpia – disa që mund të shkaktojnë zjarr në përdorim, dhe disa që nuk mund të shkaktojnë zjarr.
Shembuj: mikrovalë, guaskë tualeti, hekur rrobash, kolltuk, oxhak, çakmak, sobë elektrike, qiri, parket, tavolinë, këpucë, dritare etj.
Nxënësit duhet t'i ndajnë kartelat në dy grupe:
ato që mund të shkaktojnë zjarr dhe
ato që nuk mund të shkaktojnë zjarr.
Më pas, në grupet e vogla diskutojnë se nën cilat rrethana objektet e zgjedhura mund të shkaktojnë zjarr.
Në fund, secili grup zgjedh një objekt dhe e prezanton para klasës, duke shpjeguar në cilat rrethana ai mund të jetë burim zjarri.
📺 Mësuesi u tregon nxënësve disa video nga YouTube për zjarre, si: zjarr në pyll, zjarr në shtëpi, zjarr në shkollë, zjarr në ndërtesa.

	Pas video-ve, zhvillohet një diskutim për ku ndodhin zjarret, nëse zjarret shkaktohen nga njerëzit apo ndodhin vetë, dhe si mund të shkaktohet një zjarr në natyrë. Nxënësit ndahen në disa grupe. Secili grup merr detyrën të imagjinojë një situatë ku disa shokë/shoqe përpiqen të nxisin shokun/shoqen e tyre të ndezë diçka (p.sh.: goma të vjetra, kontejner, mbeturina letre dhe plastike pas një pikniku në natyrë, bar i tharë që duket keq pranë një fushe loje, etj.). Çdo grup punon me një shembull të ndryshëm. Në grupe të vogla, nxënësit imagjinojnë tre deri katër argumente që mund të përdoren si mjet për të bërë presion ndaj shokut/shoqes, dhe gjithashtu tre deri katër argumente përse nuk duhet të veprohet ashtu siç kërkon grupi. Në fund, secili grup dramaturgjizojnë situatën e tij, duke përdorur argumentet që kishin menduar më parë.
Pasojat e zjarreve (objekte të djegura, djegie, tym, zjarr) 2 orë	- Nxënësit ndahen në disa grupe. Një grup merr detyrën të bëjë një prezantim me foto dhe tekst mbi temën: Dhjetë zjarret më të mëdha në botë. Një tjetër grup merr detyrën për të përgatitur një prezantim mbi temën: Dhjetë zjarret më të mëdha në ndërtesa. Grupi tjetër bën një prezantim me foto dhe tekst për zjarret në vendin tonë (një grup për vitin aktual dhe një grup pa kufizim kohor). Nxënësit e çdo grupi paraqesin prezantimet e tyre. Në fund zhvillohet një diskutim për pasojat e zjarreve. - Nxënësit, të ndarë në grupe, përgatisin një prezantim (me poster ose multimedia) për pasojat e zjarreve të mëdha në pyje mbi: botën e kafshëve dhe bimëve, tokën, ajrin dhe klimën. Ndërkohë, grupe të ndryshme punojnë për lloje të ndryshme pasojash. Prezantimet e përgatitura paraqiten në orët e mësimave të detyrueshme, kur diskutohet për mbrojtjen e mjedisit.
- Si të mbrohem nga zjarret (mbrojtja nga zjarri, numri 193, mbulimi i trupit/gojës/ hundës) 3 orë	Nxënësit, të grumbulluar në klasë, përgjigjen në pyetjen: Kë mund të telefononi/ të kontaktoni nëse ka zjarr diku? Pas kësaj, mësuesja i pyet nxënësit se kush mund të jetë dhe nëse nuk përmendet shërbimi për mbrojtjen nga zjarri, ajo shkruan numrin 193 në tabelë dhe u shpjegon nxënësve se ky është numri për Shërbimin e Mbrojtjes nga Zjarri, që duhet të thirret gjithmonë kur ka një zjarr. Më pas, mësuesja shpjegon rregullin për atë që duhet thënë kur raportohet një zjarr në numrin 193: Kush po telefonon, Çfarë ndodh (p.sh.: po digjet çatia e një shtëpie... ose po del tym i dendur nga dritarja e një kati në një ndërtesë... etj.) dhe Ku po ndodh zjarri (në cilën adresë ose objekt i njohur).

Në fund, nxënësit vullnetarë simulojnë raportimin e një zjarri, duke luajtur rolin e operatorëve të shërbimit të mbrojtjes nga zjarri, dhe i japin detaje për një lloj ndërtese të ndryshme.

Mësuesi përgatit paraprakisht dy grupe kartelash:

Seti i parë paraqet situata-probleme në rast zjarri (shkruar tekstualisht),

Seti i dytë paraqet veprime të përshtatshme për situatat e dhëna (po ashtu të shkruara tekstualisht).

Nxënësit ndahen në grupe të vogla dhe secili grup merr detyrën për të lidhur situatat-probleme me veprimet përkatëse në rast zjarri.

Disa shembuj për situatat-probleme: pjesë të trupit që nuk janë të mbuluara gjatë zjarrit; ndezja e një pjese të rrobave; djegie e lëkurës; shfaqja e tymit në një dhomë; kërkesa për ndihmë; përhapja e zjarrit nga një dhomë në tjetrën; fshehja në dollap për shkak të frikës nga zjarri; dalja jashtë; pamundësia për të dalë jashtë për shkak të temperaturave të larta dhe zjarrit përreth.

Në fund, diskutohen zgjidhjet përkatëse dhe si ato mund të zgjidhin situatat e përmendura.

Nxënësit, të ndarë në grupe me nga katër nxënës, dhe mësuesja krijojnë një labirint me banka dhe karrige në klasë. Grupet duhet të kalojnë njëra pas tjetrës sa më shpejt, duke mbuluar gojën me dorë ose me një shami, duke ecur ulur ose duke zvarritur dhe duke u mbajtur për duar. Pas trajnimit të këtij udhëzimi, grupet konkurrojnë për të kaluar labirintin sa më shpejt, por me sytë e lidhur. Në fund, zhvillohet një diskutim mbi rëndësinë e mbajtjes së duarve të lidhura, mbulimin e gojës, ecurjen ulur etj.

Tema 3: PËRMBYTJET

Njohuri/ aftësi:

- Kupton si ndodhin përmbytjet.
- E kupton dallimin mes përmbytjeve të ngadalta dhe të papritura.
- Diti të mbrohet në kushte përmbytjeje dhe stuhi të mëdha.
- I njeh pasojat e përmbytjeve.

Qëndrime/ vlera:

- E pranon mundësinë që mund të shpëtohet nëse ndodhet në një situatë përmbytjeje.
- E kupton rëndësinë e marrjes së masave parandaluese për mbrojtjen nga përmbytjet.

Përmbajtjet (terma) dhe orët e mësimit	Shembuj aktivitete:
Shkaqet dhe pasojat e përmytjeve (përmytje, ujë që rrjedh, derdhje e ujit nga shtrati i lumit, shi i dendur, rrëshqitje e tokës, sipërfaqe të përmytura) 4 orë	- Nxënësit ndahen në grupe nga 3 deri 4 nxënës. Mësimdhënësi i pyet nxënësit: <i>Çfarë do të ndodhte nëse do të binte një shi shumë i fortë për një javë?</i> Pastaj, secili grup shkruan në një copë letër se çfarë do të ndodhte me lumenjtë/liqenet, çfarë do të ndodhte me rrugët, çfarë do të ndodhte me urat e vogla dhe me shtëpitë/ndërtesat nëse do të binte shi i fortë për një kohë të gjatë. Pas përfundimit të detyrës, mësimdhënësi udhëheq një diskutim me grupin për çdo kategori. - Nxënësit ndjekin një prezantim me foto dhe tekst për përmytjet, përgatitur nga mësimdhënësi. Prezantimi përfshin foto të ndryshme nga përmytjet (sipërfaqe të mëdha të mbuluara me ujë, zona urbane të mbuluara me ujë, shtëpi/objekte të shembura, makina që transportohen nga uji, njerëz që ecin në ujë në mjedise të përmytura, etj.). Nëpërmjet këtij prezantimi, bëhet dallimi mes përmytjeve të ngadalta (që ndodhin dhe zgjasin disa ditë) dhe përmytjeve të papritura (flash floods) (që ndodhin shumë shpejt, por zgjasin më pak). Më pas, nxënësit shohin dy video: një për përmytjet e ngadalta dhe një për përmytjet e papritura. Nxënësit, të ndarë në grupe të vogla, diskutojnë pasojat që mund të kenë për njerëzit dhe objektet nga këto dy lloje përmytjesh. Përfaqësuesi i secilit grup paraqet përpara grupeve të tjera. - Nxënësit ndahen në disa grupe. Një grup merr detyrën të bëjë një prezantim me foto dhe tekst mbi temën: Dhjetë përmytjet më të mëdha në botë. Një grup tjetër merr detyrën të bëjë një prezantim mbi temën: Përmytje në vitin aktual. Grupi tjetër përgatit një prezantim për Përmytjet në vendin tonë. Nxënësit nga çdo grup paraqesin prezantimet e tyre.
Mbrojtja gjatë përmytjeve dhe stuhive (Qendra për menaxhimin e krizave, ngjitja në një vend të lartë) 3 orë	- Ndarja e nxënësve në grupe për analizën e pohimeve - Nxënësit ndahen në katër grupe. Çdo grup merr një set me 5 pohime të ndara në kartela që lidhen me përmytjet. Çdo grup i rendit pohimet e tij mbi një tavolinë me dy skajeve ku janë vendosur dy letra: "JAM I PËKRAHUR" dhe "NUK JAM I PËKRAHUR". Gjatë renditjes, grupet duhet të respektojnë shkallën e pajtueshmërisë me secilën pohim. Pasi të përfundojnë, çdo grup shpjegon renditjen e tij dhe arsyetimin për secilën pohim, duke treguar përse janë pajtuar ose jo me të. Mësuesi gjatë këtij aktiviteti kërkon nga çdo grup të shpjegojë përse kanë rënë dakord apo jo me secilën pohim. Nëse ndonjë pohim është vendosur gabimisht, mësuesi do të kërkojë mendimin e grupeve të tjera.

	Grupimi i pohimeve Nxënësit ndahen në disa grupe. Secili grup merr një set me pohime dhe ka për detyrë të ndajnë ato në tre kategori: pohime që lidhen me kohën para përmbytjes, gjatë përmbytjes dhe pas përmbytjes. Çdo grup paraqet si i ka grupuar pohimet dhe shpjegon arsyetimin për këtë ndarje. Masat për mbrojtje nga përmbytjet Nxënësit ndahen në disa grupe. Çdo grup shkruan në një copë letre 5 gjëra që mund të bëjë për t'u mbrojtur nga përmbytjet. Pas përgatitjes, secili grup paraqet gjetjet e tij dhe diskuton masat që kanë propozuar.
Tema 4: KOHA EKSTREMALE	
Njohuri dhe aftësi	
- Mund të rendisë rreziqet e motit të ftohtë dhe rrezikun nga akullnajat. - Dallon si të reagojnë siç duhet gjatë temperaturave ekstreme të nxehta. - Dallon si të reagojnë siç duhet gjatë temperaturave ekstreme të ftohta. - Di arsyet dhe pasojat e krijimit të motit të nxehtë ekstrem. - Di arsyet dhe pasojat e krijimit të motit të ftohtë ekstrem.	
Qëndrime/vlera	
- Pranon se është e mundur të përballohet moti i nxehtë ekstrem. - Pranon rëndësinë e masave parandaluese për mbrojtje nga moti i nxehtë ekstrem. - Është e gatshme të ndërmarrë aktivitete që do ta mbrojnë nga moti i ftohtë ekstrem. - Kupton rëndësinë e pirjes së shumë ujë kur është aktiv fizikisht.	
Përmbajtja (dhe nocionet) dhe numri i orëve	Shembuj për aktivitete
Moti i nxehtë (valë të nxehti, temperatura të larta, ujë, syze dielli, krem mbrojtës nga dielli) - 5 orë	Aktiviteti i ushtrimeve fizike për të kuptuar ndikimin e nxehtësisë Nxënësit formojnë një rreth dhe fillojnë një seri ushtrimesh fizike të ndryshme. Për shembull: mund të bëjnë përkulje alternative të belit duke prekur gishti i këmbëve dhe pastaj shtrirje të duarve mbi kokë, duke numëruar deri në dhjetë. Mund të vazhdojnë me ngritjen e një këmbë dhe prekjen e pëllëmbës me duar (këmbe e majtë me pëllëmbën e djathtë dhe anasjelltas). Pas secilës ushtrim, kontrollohet nëse nxënësit janë lodhur, nëse i është bërë ngrohtë dhe çfarë duhet për t'u përballur me nxehtësinë. Aktiviteti i grupimit për situatat e nxehtësisë Nxënësit, të ndarë në grupe prej tre personash, ndajnë me njëri-tjetrin situatat ku mund të hasin në kushte të nxehta dhe çfarë mund të bëjnë për të mbrojtur veten, si dhe si mund të menaxhojnë

	temperaturat ekstreme.
--	------------------------

	• Nxënësit ndahen në grupe nga tre veta. Çdo treshe diskuton situata kur janë fizikisht aktivë, ndihen shumë nxehtë dhe kanë nevojë për të pirë ujë. Çdo grup prezanton një ose dy situata. • Nxënësit ndahen në disa grupe. Secila grup merr një komplet kartelash me temën “Si përballoj të nxehtin”, ku përfshihen këto situata: pirja e ujit, veshja e rrobave të gjera, veshja me ngjyra të hapura, përdorimi i kapelës, përdorimi i syzeve, pushimi në hije, dush, qëndrimi në ambiente me kondicioner, përdorimi i kremit kundër diellit, shmangia e pijeve të gazuara. Nxënësit duhet t’i rendisin kartelat në formë piramide/trekëndëshi me katër rreshta: ○ rreshti i parë – një kartelë ○ rreshti i dytë – dy kartela ○ rreshti i tretë – tre kartela ○ rreshti i katërt – katër kartela Grupi diskuton dhe vendos së bashku se cilat janë më të rëndësishmet kur përballen me vapë. Çdo grup paraqet si i ka renditur kartelat. Diskutohet për secilin veprim dhe rëndësinë e tij. • Nxënësit ndahen në çifte. Njëri qëndron në vend, ndërsa tjetri merr një fletore/libër të madh, bllok vizatimi ose një rrobë që nuk po e përdor dhe bën lëvizje të shpejta lart-poshtë para partnerit (si për të freskuar), duke pasur kujdes të mos e godasë në fytyrë. Pas pak kohe, ndërrojnë rolin. ○ Nxënësit ndahen në disa grupe. Çdo grup ka për detyrë të bëjë hulumtim në internet dhe të paraqesë përmes fotove dhe tekstit për një nga këto tema: a) <i>dhjetë temperaturat më të larta të regjistruara në planet;</i> b) <i>Dhjetë vendet më të nxehta në botë;</i> c) <i>Dhjetë shtetet më të nxehta në Evropë;</i> d) <i>Dhjetë qytetet më të nxehta në planet;</i> dh) <i>Dhjetë qytetet më të nxehta në Maqedoni për 7 ditët në vijim;</i> ë) <i>Dhjetë qytetet me kushtet më të mira klimatike për të jetuar.</i> Nxënësit duhet të tregojnë edhe burimet e informacionit që kanë përdorur. • Nxënësit prezantojnë punimet me foto dhe tekst që kanë përgatitur nga hulumtimi në orën e kaluar.
• Moti i ftohtë (temperatura të ulëta, të ftohtë, ngrirje, rrëshqitje, ngricë e akullt) 6 orë	Nxënësit dalin jashtë, në oborrin e shkollës dhe qëndrojnë atje për rreth 30 sekonda. Në klasë, secili shkruan në një copë letër një numër nga 1 deri në 10 për të treguar sa ftohtë ka ndier jashtë. Më pas, secili nxënës bën disa ulje/ngritje me duart e shtrira përpara (për t’u ngrohur), dhe menjëherë më pas veshin xhaketat, shallët dhe veshje të tjera. Të veshur kështu, dalin sërish në oborrin e shkollës ku qëndrojnë përsëri për rreth 30 sekonda. Kthehen në klasë dhe përsëri në copën e letrës shkruajnë se sa ftohtë ndihen tani.

- Nxënësit e vlerësojnë sa ishte ftohtë jashtë në një shkallë nga 1 deri në 10.
- Nxënësit ndahen në grupe me nga 4 deri në 5 nxënës. Secili në grup tregon një përvojë personale kur është ndier shumë ftohtë – tregon se kur ka ndodhur, ku dhe në çfarë rrethanash. Pasi të gjithë anëtarët të ndajnë përvojat, grupi së bashku zgjedh një përvojë më mbresëlënëse dhe e prezanton atë para gjithë klasës.
- Nxënësit ndahen në disa grupe. Gjysma e grupeve marrin një fletë të madhe dhe shkruajnë titullin: **"Çfarë bëj kur jam në shtëpi kur kam ftohtë?"** Gjysma tjetër shkruan: **"Çfarë bëj kur jam jashtë dhe kam shumë ftohtë?"** Në grupe, nxënësit diskutojnë dhe shkruajnë në fletë gjithçka që bëjnë zakonisht për t'u ngrohur kur kanë ftohtë. Në fund, një përfaqësues nga secili grup lexon atë që kanë shkruar.
- Secili nxënës merr dy fletë nga fletorja dhe i shtyp në formë topi. Pastaj, ndahen në dy grupe dhe qëndrojnë në dy skajet e klasës. Me një shenjë, fillojnë të gjuajnë njëri-tjetrin me topat prej letre (si të ishte lojë me topa bore). Pas një minute loja ndalohet dhe fillon një diskutim mbi sa argëtuese, por edhe e rrezikshme, mund të jetë loja me topa bore.
- Nxënësit ndahen në disa grupe. Çdo grup merr dy fletë të zbrazëta – në njërin duhet të shkruajnë cilat aktivitete në akull janë argëtuese dhe cilat të rrezikshme, dhe në tjetrën cilat aktivitete në borë janë argëtuese dhe cilat të rrezikshme. Pasi të përfundojnë, nga një përfaqësues i secilit grup flet për aktivitetet argëtuese në akull, pastaj për ato në borë, më pas për rreziqet e akullit dhe sipërfaqeve të ngrira dhe në fund për rreziqet nga bora.
- Nxënësit në dyshe krijojnë lista kontrolli (çek-lista) për atë çfarë duhet të marrin me vete ose të sigurojnë në rast se duhet të qëndrojnë jashtë për një kohë të gjatë kur është ftohtë, ka rënë borë apo ka ngrica.
- Nxënësit ndahen në disa grupe. Çdo grup merr për detyrë të bëjë kërkime në internet për një nga temat në vijim:
a) Dhjetë shtetet më të ftohta në botë, b) Dhjetë qytetet më të ftohta në botë, c) Dhjetë shtetet ku bie më shumë borë, d) Pesë qytetet më të ftohta në Maqedoni, e) Dhjetë temperaturat më të ulëta të matura ndonjëherë në botë.

	Çdo grup ulet pranë kompjuterit të lidhur me projektor dhe në kohë reale, para grupeve të tjera, realizon kërkimin në internet. Para se të fillojë kërkimi, grupeve të tjera u bëhet një pyetje që të parashikojnë cilat mund të jenë përgjigjet e pritshme për pyetjet e vendosura. Mësimdhënësi jep komente dhe udhëzime lidhur me fjalët kyçe të përdorura për kërkim, si dhe për besueshmërinë e faqes së internetit nga e cila janë marrë të dhënat (nëse bëhet fjalë për një faqe zbavitëse, portal lajmesh apo ndonjë faqe më e specializuar).
--	--